

HISTORISKT MODERNT

Sverige äger flera stora praktfulla palats ute i världen med en spännande historia, förnämlig arkitektur eller diplomatiska värden. Men dagens utrikesrepresentation har nya behov. I det tidigare svenska residenset i Wien har SFV skapat en modern arbetsplats men med en bevarad historisk kärna för representation.

TEXT *Elisabet Lorenz Werner*

De blekt gula sidentapeterna på väggen i representationsdelen av residensfastigheten är täckta med plast medan den gamla stuckaturen omkring målas om. Samtidigt rustas fastigheten för att bli en modern och effektiv kontorsmiljö för personal från den svenska ambassaden/FN-representationen och den svenska delegationen inom säkerhetsorganet OSSE. Representationssalongerna blir kvar som en kärna av spännande historia mitt i den effektiva vardagen.

MEN LÅT OSS ta det från början: 1878 stod den byggna klar som 50 år senare kom att bli den svenska ambassadörens residens. Då ägdes den av den legendariske redaktören Moritz Szeps, en av de viktigaste representanterna för den judiska intellektuella befolkningen i Wien i slutet av 1800-talet. Det var en spännande tid. Den som var lycklig nog att wienervalda omkring på de fiskbensmönstrade parkettgolven hos redaktör Szeps kunde se ljusen från Palais Liechtenstein glimma från fönstren mittemot. Om de höga fönstren på den ståtliga fastigheten var öppna, kunde de dansande höra klappret från hovar på kullerstenarna. Kanske smög sig en doft från lindar och popplar längs Liechtensteinstrasse in i de sidentapetklädda salongerna.

I Moritz Szeps bibliotek diskuterades det yvigt och ofta.

Svenska staten köpte fastigheten 1928 på

Liechtensteinstrasse 51, som då ägdes av en fru Leonore Bach. Från början av 1930-talet till 1964 var fastigheten i Wien både svenskt ambassadkansli och residens. Ett specialnummer av Vecko-Journalen från 1936 visar de vackra salarna i ett inredningsreportage: »Till de vackraste legationer som Sverige har hör svenska ministerhotellet i Wien« skriver Vecko-Journalen »Till huset hör en sällsynt vacker trädgård, anlagd i terrasser uppför en sluttning och omsluten av höga träd som skyla de omgivande husen och ger intryck av ett sydländskt herresäte ...«. 1964 flyttade UD ut ambassadkansliet till hyrda kontorslokaler och samtidigt påbörjade Byggnadsstyrelsen (Statens fastighetsverks föregångare) en stor renovering för att iordningställa

byggnaden till enbart residens för ambassadören. Det har använts som enfamiljshus med representation de senaste decennierna. Residenset ansågs vara för stort, men eftersom fastigheten är en välkänd samlingspunkt i Wien väljer UD att fortsätta hyra den som kontor. Därför byggs den öde vinden och den förrådsliknande källaren om till moderna kontor åt Sveriges ambassad och den svenska OSSE-delegationen.

FÖR STATENS FASTIGHETSVERKS (SFV) del har projektets utmaning varit att anpassa en anrik gammal fastighet till en modern ambassadverksamhets behov.

– Världen förändras snabbare än någonsin omkring oss medan de här gamla husen är statiska och står där de står. I det här projektet har vi lyckats utnyttja husets fulla potential, vi har gjort moderna funktionella kontor i det

SAMARBETE

För att hitta en lösning på den återkommande frågan om för stora fastigheter i utlandet, har SFV i flera år arbetat med att försöka få in nya hyresgäster vid sidan av ambassadernas kontor. Ibland har SFV byggt om delar av kanslier till personalbostäder och ibland bjudit in en annan, ofta nordisk, ambassad att hyra delar av fastigheten – senast i Luanda där grannlandet Norge har flyttat in. Samnordiska ambassader är förstås mer än enbart en praktisk lösning, i botten finns en politisk önskan om djupare samarbete mellan de nordiska länderna.

FOTO RALF TURÄNDER

Den ståtliga trapphallen kommer också fortsättningsvis att vara vägen in till de gamla salongerna för representation.

FOTO KERSTIN SCHRÖDER, UD

Ambassadör Nils Daag och hans hustru Ulla samtalar i en av de gamla salongerna som är klädd med gula sidentapeter.

FOTO ANDERS C NILSSON

Fasaden mot Liechtensteinstrasse kommer inte att förändras under renoveringen, den är sig ganska lik sedan 1870-talet.

FOTO ANDERS C NILSSON

Byggnaden sågas av längs med grunden och tunna metallplåtar som hindrar stigande fukt förs in mellan de två delarna.

som länge varit oanvända ytor och vi har lyckats göra det utan att förstöra de kulturhistoriska värden som finns i fastigheten, berättar Berit Nilsson, fastighetschef vid SFV.

Hon berättar om ett gott samarbete mellan ambassaden i Wien, UD:s fastighetsavdelning i Stockholm och SFV.

– Det har lett fram till kreativa lösningar på vad som först verkade vara ett olösligt problem. Faktum är att vi hade diskuterat den här fastigheten från och till i 15 år. Nu kan vi bygga om från en bostad för två personer till en fastighet som ska hysa 42 personer under arbetstid, det ställer nya krav inte minst på ventilation och andra tekniska lösningar.

Projektet inleddes med att hela byggnaden sågades av längs

med grunden. Det var ett ingrepp för att lösa fuktproblem i källaren som ska bli kontor för ambassadens personal och en förutsättning för att projektplanen i sin helhet skulle fungera. Tunna metallplåtar fördes in i den sågade ytan för att förhindra att fukt tränger upp i byggnaden från marken. Det var med stor nyfikenhet SFV:s tekniker tog del av den för dem nya, men i Österrike ganska vanliga, metoden.

De tekniska utmaningarna har varit flera, inte minst för energianvändningen, eftersom önskingarna om bra miljöinsatser i byggprojektet har varit många från både SFV och UD.

– Vi ville behålla husets ventilationssystem som det var tänkt då det byggdes och har i renoveringen använt

*En snabb titt mitt in i renoveringen.
Om bara några månader är detta en rad
moderna kontor för svenska diplomater.*

*Den berömda
trappanläggningen
»Strudelhofstiege«
ligger snett bakom den
svenska ambassad-
byggnaden.*

befintliga ventilationskanaler. Att installera ett modernt system skulle innebära att vi gör för stor överkan på de historiska miljöerna. Vi ville inte byta ut de gamla fönstren och inte tilläggsisolera väggarna. Därför har vi inte ett konventionellt ventilationssystem utan enbart frånluft, berättar Urban Hellstrand, teknisk förvaltare vid SFV.

MILJÖFRÅGOR ÄR VIKTIGA i projektet. Staffan Schartner, projektledare på Omniplan, berättar:

– Varje litet delbeslut om vad som ska göras och hur det ska göras måste ta miljöhänsyn.

Det bästa alternativet till den ryska gas som hittills använts har visat sig vara värmepumpar kopplade till borrhål

» *Värmen kommer nu från bergvärme som hämtas ur femton 200 meter djupa hål.*«

Väggarna och stuckaturen kommer att fräschas upp genom ommålning, i övrigt kommer renoveringen inte att synas här i stora salongen.

i ambassadens trädgård och solceller på taket. För detta har SFV varit tvungna att hitta ett sätt att få in en 20 tons borrhigg på gården via grannen för de komplicerade snedborrningarna.

Värmen kommer nu från bergvärme som hämtas ur femton 200 meter djupa hål som levererar värmen till två värmepumpar. El kommer delvis att hämtas från solen.

–I vår planerar vi att installera 200 kvadratmeter solexel på taket. Den form av solpaneler vi valt kan integreras i taksystemet, eftersom de ser ut som ett svart plåttak vi hade förut. Vi kommer inte att klara oss på enbart solexel, men den kommer att vara ett bra bidrag och det är ett gott exempel att visa upp för ambassadens gäster, säger Urban Hellstrand. *

SZEPS-PALATSET

Szezs-palatset byggdes 1875–78 på uppdrag av journalisten, förläggaren och politikern Moritz Szezs (1834–1902). Dess historia är intimt förknippad såväl med honom som med stadsdelen Alsergrund, Wiens 9:e distrikt, där det ligger precis intill den berömda trappanläggningen »Strudelhofstiege«.

Arkitekten Ludwig Tischler, som även ritat flera praktbyggnader längs Ringstraße, Wiens paradgata, fullbordade för Szezs räkning ett mindre palats med arkitektonisk övergång från renässans till barock på Lichtensteinstrasse 51, ett fint exempel på ett societetshem i slutet av 1800-talet.

Det representativa hemmet blev snart en medelpunkt i det liberala intellektuella Wien. Under den internationella författarkongressen 1880 arrangerade Szezs en oförglömlig soaré i sitt hem för 400 gäster – kongressdeltagare och samhällets toppar. Bland annat lät han installera en demonterbar teater i salongen. Det som väckte mest uppseende fanns utomhus: en generator som försåg parken med elektrisk belysning.

Szezs-palatset har hytt ägare flera gånger. Trots det har byggnaden inte förändrats så mycket, inte heller efter att den 1928 köptes av svenska staten. Under tiden som residens för den svenske ambassadören blev palatset på 1950-talet än en gång ett storpolitiskt forum när den dåvarande svenske ambassadören Sven Allard sammanförde österrikiska politiker med företrädare för ockupationsmakterna med målet att djuploda möjligheterna för ett fritt och oberoende Österrike. Sedan byggnaden förvärvades har 15 svenska ambassadörer residerat där, från Torsten Undén, bror till utrikesminister Östen Undén, till nuvarande ambassadören Nils Daag.

Text: Daphne Springhorn (Daphne arbetar med kultur- och pressfrågor på Sveriges ambassad i Wien.)

BILD KAREL KLJČ

Moritz Szezs